

Kohtulahendite kogumik

Liidetud kohtuasjad C-181/21 ja C-269/21

G.
versus
M. S.

ja

BC
ja
DC
versus
X

(eelotsusetaotlused,
mille on esitanud Sąd Okręgowy w Katowicach ja Sąd Okręgowy w Krakowie)

Euroopa Kohtu (suurkoda) 9. jaanuari 2024. aasta otsus

Eelotsusetaotlus – ELTL artikkel 267 – Eelotsusetaotluse esitanud kohtu võimalus võtta arvesse Euroopa Kohtu eelotsust – Taotletud tõlgenduse vajalikkus eelotsusetaotluse esitanud kohtu otsuse tegemiseks – Kohtunike sõltumatus – Üldkohtu kohtunike ametisse nimetamise tingimused – Võimalus vaidlustada kohtumäärus, millega lõplikult lahendati esialgse õiguskaitsetaotlus – Võimalus kohtunik kohtukoosseisust välja arvata – Eelotsusetaotluste vastuvõetamatus

Eelotsuse küsimused – Vastuvõetavus – Piirid – Ilmselt asjakohatud küsimused ja oletuslikud küsimused, mis on esitatud kontekstis, mis välistab tarviliku vastuse – Küsimused, mis puudutavad seda, kas kohtukoosseis, mis koosneb eristel asjaoludel ametisse nimetatud kohtunikust, vastab seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele – Liikmesriigi kohtute pädevus hinnata selle kohtukoosseisu õiguspärasust ja seada selle lõplik otsus kahtluse alla – Puudumine – Vastuvõetamatus

(ELTL artikkel 267)

(vt punktid 68–78)

Kokkuvõte

Euroopa Kohtu suurkoda tunnistas vastuvõetamatuks kaks eelotsusetaotlust, milles Poola kohtud küsisid, kas põhikohtuasjade kohtukoosseis on kooskõlas liidu õiguse tähenduses seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele.

Esimeses kohtuasjas (C-181/21) pidi kolmest kohtunikust koosnev kohtukoosseis Sąd Okręgowy w Katowicach (Katowice regionaalne kohus, Poola) läbi vaatama kaebuse kohtumääruse peale, millega jäeti rahuldamata vastuväide, mille tarbija oli esitanud maksekäsu peale. Kohtuasja lahendav ettekandja-kohtunik väljendas kahtlust, kas see kohtukoosseis on „kohus“, arvestades A. Zi – kes kuulus samuti sellesse kohtukoosseisu – Katowice regionaalse kohtu kohtunikuna ametisse nimetamise asjaolusid. Tema mure puudutas eelkõige Krajowa Rada Sądownictwa (riiklik kohtute nõukoda, Poola; edaspidi „KRS“¹) – kes sekkub sellisesse ametisse nimetamise menetlusse – staatust ja toimimist.

Kohtuasjas C-269/21 vaatas Sąd Okręgowy w Krakowie (Krakówi regionaalne kohus, Poola) kolmest kohtunikust koosnev kohtukoosseis läbi panga kaebuse kohtumääruse peale, millega sama kohtu ainukohtunikust koosnev kohtukoosseis oli rahuldanud tarbijate esialgse õiguskaitse taotluse. Kolmest kohtunikust koosnev kohtukoosseis muutis vaidlustatud kohtumäärust, jättis esialgse õiguskaitse taotluse rahuldamata ja saatis kohtuasja tagasi ainukohtunikust koosnevale kohtukoosseisule. Viimane kahtles, kas liidu õigusega on kooskõlas selline kohtukoosseis, kes lahendas panga kaebust, ja kas seega on selle kohtukoosseisu otsus kehtiv. Nimelt kuulus kolmest kohtunikust koosnevasse kohtukoosseisu kohtunik A. T., kes oli määratud 2021. aastal Krakówi regionaalsesse kohtusse menetluses, milles osales KRS.

Nendel asjaoludel otsustasid ettekandja-kohtunik esimeses kohtuasjas ja ainukohtunikust koosnev kohtukoosseis teises kohtuasjas pöörduda Euroopa Kohtusse eelotsuse küsimustega, milles paluti sisuliselt selgitada, kas arvestades A. Z-i ja A. T. ametisse nimetamise erilisi asjaolusid, vastasid kohtukoosseisud, kuhu need kohtunikud kuulusid, liidu õiguse tähenduses seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele ning kas liidu õigusest² tuleneb kohustus omal algatusel jätta sellised kohtunikud kõrvale kõnealuste kohtuasjade lahendamisest.

Euroopa Kohtu hinnang

Kõigepealt toonitas Euroopa Kohus, et nii ELTL artikli 267 sõnastusest kui ka ülesehitusest tuleneb, et eelotsusemenetlus eeldab muu hulgas liikmesriigi kohtus tegelikult pooleli olevat menetlust, mille raames palutakse viimasel teha otsus, milles saab arvesse võtta eelotsust.³

Seejärel märkis Euroopa Kohus, et kuigi tõsise kahtluse korral on iga kohus kohustatud kontrollima, kas tema koosseisu arvestades on ta seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohus eelkõige ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses, on samuti tõsi, et Euroopa Kohtult eelotsuse taotlemise vajadus ELTL artikli 267 tähenduses eeldab, et eelotsusetaotluse esitanud kohus võib üksi teha sellest tõlgendusest järeldused, hinnates selle abil, kas sama kohtukoosseisu teise kohtuniku ametisse nimetamine on õiguspärane, ja vajaduse korral taandades viimase.

Sellise olukorraga ei olnud tegemist eelotsusetaotluse esitanud kohtuniku puhul kohtuasjas C-181/21, kuna ei eelotsusetaotlusest ega Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust ei nähtunud, et riigisiseste õigusnormide kohaselt võiks kohtunik üksi seda teha. Kohtuasjas C-181/21 taotletud liidu õigusnormide tõlgendus ei vastanud seega objektiivsele vajadusele, mis on seotud otsusega, mille eelotsusetaotluse esitanud kohtunik üksi võib põhikohtuasjas teha.

¹ Pärast 2018. aastat moodustatud koosseis.

² Vt ELL artikkel 2 ja artikli 19 lõige 1 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47.

³ 22. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Prokurator Generalny jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegium – ametisse nimetamine) (C-508/19, EU:C:2022:201, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).

Kohtuasja C-269/21 puhul märkis Euroopa Kohus, et eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutas ise, et kolmest kohtunikust koosneva kohtukoosseisu tehtud määrust, millega muudeti tema enda otsust ja jäeti rahuldamata asjaomaste tarbijate esitatud esialgse õiguskaitse taotlus, ei saa enam edasi kaevata ning see tuleb Poola õiguse alusel lugeda seega jõustunuks. Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus viitas siiski õiguslikule ebakindlusele, mis kohtumäärusega kaasnes kahtluse tõttu, kas kohtumääruse teinud kohtukoosseis oli õiguspärane, ei tuginenud see kohus siiski ühelegi Poola menetlusõigusnormile, mis annaks talle – ammuigi ainukohtunikust koosnevas kohtukoosseisus – pädevuse kontrollida, kas jõustunud kohtumäärus, mille on kolmest kohtunikust koosnev kohtukoosseis sellise taotluse kohta teinud, on muu hulgas liidu õigusega kooskõlas. Lisaks nähtus Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et kolmest kohtunikust koosneva kohtukoosseisu tehtud määrus oli eelotsusetaotluse esitanud kohtule siduv ning viimane ei olnud pädev „taandama“ kohtunikku, kes kuulus selle määruse teinud kohtukoosseisu, ega seda kohtumäärust kahtluse alla seadma.

Seega tuvastas Euroopa Kohus, et kohtuasjas C-269/21 eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole riigisiseste õigusnormide alusel pädev eelkõige liidu õigust silmas pidades hindama, kas kolmest kohtunikust koosnev kohtukoosseis, kes tegi lõpliku määruse esialgse õiguskaitse taotluse kohta, ja iseäranis tingimused, millega kohtunik A. T. ametisse nimetati, on õiguspärased ning olenevalt olukorrast seda kohtumäärust kahtluse alla seadma.

Kuna põhikohtuasja hagejate esialgse õiguskaitse taotlus jäeti tervikuna rahuldamata, on kolmest kohtunikust koosnev kohtukoosseis selle taotluse menetlemisel teinud lõpliku lahendi. Kohtuasjas C-269/21 esitatud küsimused puudutasid seega olemuslikult menetluse ühte etappi põhikohtuasjas, mis on lõplikult lahendatud ja mis erineb sisulisest vaidlusest, mis ainsana on eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli. Need küsimused ei olnud seega vaidluse lahendamiseks objektiivselt vajalikud, vaid küsimuste eesmärk oli saada Euroopa Kohtult üldine hinnang üldkohtute kohtunike ametisse nimetamise menetlusele Poolas, milleks puudus kõnealuse vaidluse seisukohalt vajadus.